

*Prawo pracy. Refleksje i poszukiwania.
Księga Jubileuszowa Profesora Jerzego Wratnego,*

*Gertruda Uścińska (red. nauk.),
Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2013, stron 576*

Recenzja MAGDALENA DOBRZYŃSKA

doktorantka UW

STRESZCZENIE: *Recenzja przedstawia i omawia teksty zamieszczone w publikacji przygotowanej z okazji jubileuszu 70-lecia profesora Jerzego Wratnego.*

SŁOWA KLUCZOWE: *Jerzy Wratny, prawo pracy, księga jubileuszowa*

Publikacja została przygotowana z okazji jubileuszu 70-lecia profesora Jerzego Wratnego przez autorów reprezentujących wiodące polskie ośrodki akademickie i naukowe: Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Politechnikę Łódzką, Polską Akademię Nauk, Uczelnię Łazarzkiego w Warszawie, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Rzeszowski, Uniwersytet Śląski, Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Wrocławski, Wyższą Szkołę Prawa i Administracji w Przemyślu.

Na księgę jubileuszową składają się 42 teksty z zakresu prawa pracy, zebrane w czterech częściach tematycznych poświęconych kolejno ogólnym zagadnieniom prawa pracy oraz jego stosowaniu w praktyce przedsiębiorstw, zbiorowemu prawu pracy, indywidualnemu prawu pracy oraz innym zagadnieniom. Poszczególne części zawierają odpowiednio sześć, czternaście, osiemnaście i cztery rozdziały szczegółowe, a dobór zagadnień wskazuje na inspirację dorobkiem naukowym Jubilata, *explicite* wyrażoną przez część z autorów (m.in. K.W. Baran, B. Cudowski, A. Patulski, J. Stelina, K. Walczak, T. Wyka). Merytoryczną część publikacji poprzedza wprowadzenie redaktor naukowej

poświęcone pracy i życiu Jubilata, a uzupełnia wykaz dorobku naukowego Profesora w latach 1969–2013.

Pomimo podzielenia tekstów na cztery odrębne tematycznie części, kolejność zestawienia niektórych z opracowań oraz ich przyporządkowanie do wybranych zakresów tematycznych jest zaskakujące, gdy czytelnik zapoznaje się z publikacją w proponowanym porządku. W związku z tym niniejsza recenzja podejmuje próbę analizy poszczególnych tekstów z perspektywy charakteru opracowań, a nie według spisu treści.

Wydawnictwo otwiera tekst M. Seweryńskiego dotyczący wpływu kryzysu gospodarczego na postulaty partnerów społecznych i zmiany legislacyjne w zakresie prawie pracy.

Skutki nowelizacji kodeksu pracy omawiają M. Rycak i L. Mitrus. M. Rycak prezentuje zmiany w uregulowaniach dotyczących czasu pracy i ich przewidywane konsekwencje zarówno z perspektywy stron stosunku pracy i celów ustawodawcy, jak i szerzej – w kontekście napływu kapitału zagranicznego i bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Z kolei L. Mitrus, analizując pracownicze prawa związane z rodzicielstwem, umieszcza podejmowane zagadnienie w szerszym kontekście polityki społecznej.

Następstwom kryzysu gospodarczego dla uregulowań prawa pracy i rynku pracy przypisuje się E. Bielak-Jomaa w opracowaniu dotyczącym zwolnień monitorowanych i ich roli w łagodzeniu skutków utraty pracy. Wielowymiarowa analiza obejmuje zarówno perspektywę pracowników, jak i znaczenie zwolnień monitorowanych jako instrumentu pośrednio wspierającego pracodawcę. Rozważania na temat rozwiązań krajowych umiejscowione są w kontekście europejskim poprzez charakterystykę instytucji *outplacementu*.

Perspektywę międzynarodową przyjmują między innymi autorzy opracowań poruszających zagadnienia prawne, wynikające z członkostwa Polski w Unii Europejskiej i implementacji prawodawstwa wspólnotowego. P. Grzebyk analizuje problematykę delegowania pracowników do innego państwa w celu świadczenia usług, a G. Uścińska podejmuje temat ewolucji regulacji w zakresie swobody przepływu osób od pracowników do obywateli Unii Europejskiej. Z kolei poza obszar europejski wychodzi w swoim opracowaniu M. Derlacz-Wawrowska, analizując instytucję *whistleblowingu* i jego regulacji prawnych.

Analizę porównawczą podejmuje Z. Czepulis-Rutkowska w opracowaniu na temat reformy publicznych systemów emerytalnych w Niemczech i w Polsce, koncentrując się na konstrukcji systemów i procesach ich reform. Tematykę zabezpieczenia społecznego poruszają także: D. Kilian-Surdykowska w tekście dotyczącym ustalania niezdolności do pracy na przykładzie pracowników morza oraz opracowanie H. Szurgacza dotyczące sytuacji pracowników polskich zatrudnionych w Niemczech w okresie powojennym, uwypuklające kontekst polityczny i prawnomiędzynarodowy zagadnienia.

Z kolei D. Skupień prezentuje zagadnienia wpływu związków zawodowych na rady zakładowe i niezwiązkowe organy przedstawicielskie pracowników. Podejmuje tym samym temat aktualny nie tylko w świetle członkostwa Polski w Unii Europejskiej, ale w szerszym kontekście przemian dotyczących stronę pracowniczą stosunku pracy oraz związki zawodowe. Również J. Stelina podejmuje tematykę europejskich rad zakładowych i partycypacji

pracowniczej w kontekście uregulowań prawa wspólnotowego i jego wpływu na prawodawstwo polskie. Autor ten szczególnie obszernie omawia zagadnienia związane z mechanizmami stosowania uregulowań europejskich na gruncie polskim.

Tekst B. Cudowskiego poświęcony analizie zagadnienia modyfikowania uprawnień pracowniczych w porozumieniach zbiorowych prezentuje temat szczególnie aktualny ze względu na procesy wypierania układów zbiorowych pracy przez porozumienia zbiorowe. Opracowanie obejmuje dociekania zarówno z perspektywy doktryny, jak i orzecznictwa, wzbogacone postulatami i ocenami w zakończeniu. Odmienne natomiast problematykę reprezentacji pracowniczej traktuje Ł. Pisarczyk, koncentrując się na rozważaniach dotyczących modelu reprezentacji pracowniczej, jego wyznacznikach oraz poziomie realizacji w krajowych realiach.

Kilku autorów porusza zagadnienia prawa pracy i zatrudnienia w perspektywie przemian współczesnego rynku pracy. A. Patulski analizuje zjawisko pracy niepewnej w kontekście globalizacji polskiego rynku pracy oraz trudności systemowych w zapewnieniu bezpieczeństwa zatrudnienia. Osadzony w międzynarodowym kontekście wywód wychodzi od zagadnień teoretycznych z zakresu modeli rynku pracy, takich jak doktryna *employment at will* czy *flexicurity*. Następnie rozpatrywane są aktualne przemiany rynku pracy, takie jak segmentacja czy tworzenie się nowej klasy prekaryjnej. Tekst uatrakcyjniamy uwagi natury praktyczno-systemowej zawarte w zakończeniu.

M. Bednarski zarysowuje źródła i przejawy niepewności we współczesnej gospodarce i omawia różnorodne formy reprezentacji pracowniczej w kontekście niestabilnego zatrudnienia. Posiłkując się kategoriami takimi jak *underemployment* i klasa prekaryjna, a także teorią wymiany społecznej, autor umocowuje w teorii rozważania na temat różnorodnych form partycypacji pracowniczej. Z kolei M. Latos-Milkowska w swoim opracowaniu prezentuje zagadnienia związane z ochroną pracowników w niestandardowych formach zatrudnienia, dynamicznie rozwijających się na rynku pracy.

Księga jubileuszowa obejmuje również opracowania analizujące zagadnienia prawa pracy w szerszej perspektywie porządku prawnego, w świetle uregulowań konstytucyjnych oraz stanowiska doktryny, a także analizujące wybrane instytucje prawa pracy.

M. Mielczarek omawia konstytucyjną zasadę neutralności światopoglądowej państwa i jej konsekwencje dla regulacji prawa pracy. Z kolei T. Liszcz podejmuje dociekania w zakresie konstytucyjnej zasady ochrony pracy, wyrażonej w art. 24 Konstytucji RP. Szczególnie interesujące byłoby rozwinięcie polemiki z A. Sobczykiem w zakresie ochronnej funkcji prawa pracy, gdyż odmienność stanowisk, *explicite* wyrażona przez autorkę, zarysowuje się także po lekturze tekstu A. Sobczyka, chociaż ten skupia się na analizie porównawczej prawa pracy i prawa lokatorskiego. W opracowaniu autor koncentruje się na uwypukleniu wspólnych w warstwie aksjologicznej oraz konstrukcyjnej cech obu gałęzi prawa. Natomiast W. Sanetra dogłębnie analizuje instytucję pytań prawnych.

Z kolei opracowanie H. Szewczyka obejmuje analizę norm prawa pracy z perspektywy funkcji organizacyjnej, zarysowując rozważania doktrynalne w tym zakresie. Szerokie ujęcie zagadnień prawa pracy prezentuje także w swoich rozważaniach K. Walczak, podejmując temat pracy godziwej w aspekcie aksjologicznym i doktryny katolickiej nauki społecznej.

Istotne miejsce w publikacji zajmują opracowania poświęcone uregulowaniom relacji stron stosunku pracy. Otwierający część drugą książki jubileuszowej tekst L. Florlka porusza zagadnienie charakteru prawnego porozumień zbiorowych i kontrowersje związane z jego określeniem, podczas gdy K.W. Baran podejmuje wybrane zagadnienia z problematyki porozumień o stosowaniu układów zbiorowych pracy. Autorzy uwzględniają perspektywę obu stron dialogu społecznego, co czyni teksty wielowymiarowymi. Dualizm perspektyw stron społecznych ukazują także rozważania podjęte przez A. Świątkowskiego w tekście dotyczącym strajku i lokautu.

Z kolei T. Wyka podejmuje zagadnienia normatywne w opracowaniu dotyczącym pro-

blematyki porozumień i układów zbiorowych w kontekście specyficznych źródeł prawa. Autorka, koncentrując się na rozważaniach aksjologicznych, poszerza spektrum podejmowanej problematyki.

Dwa teksty poświęcone są mediacjom w sporach zbiorowych. Zarówno A. Kowalczyk, jak i L. Krysińska-Wnuk koncentrują się na instytucji mediatora w procesie rozwiązywania sporu zbiorowego oraz problemach wynikających z niedookreślenia jego kompetencji i uprawnień. Obie autorki umocowują podejmowane rozważania w paradygmacie socjologicznym, czerpiąc z niego definicje konfliktu.

Trzy opracowania poświęcone są różnorodnym zagadnieniom związanym z prawem pracowników do informacji i konsultacji. K. Serafin omawia wybrane problemy procedur informacji i konsultacji pracodawcy i rady pracowniczej, M. Wujczyk rozpatruje pracownicze prawo do informacji i konsultacji w kontekście standardów wyznaczanych przez Europejską kartę praw społecznych, a M. Smusz-Kulesza prezentuje zagadnienie prawnokarnej ochrony zbiorowego prawa pracowników do informacji.

Z kolei tekst A. Drala, rozpoczynający część publikacji poświęconą zagadnieniom indywidualnego prawa pracy, dotyczy: różnicowania statusu prawnego pracodawców ze względu na wielkość zatrudnienia, podstaw aksjologicznych, umocowania legislacyjnego i kontekstu międzynarodowego takiej dyferencjacji oraz jej implikacji dla pracowników. T. Duraj analizuje natomiast charakter prawny podporządkowania pracowniczego i jego konsekwencje dla pozycji stron stosunku pracy. Autor prezentuje dyskusje toczące się w obrębie doktryny na tle trzech koncepcji teoretycznych stosunku pracy. Tekst uzupełniają dwa załączniki zawierające wykaz literatury oraz orzecznictwa, wzmacniając stanowisko autora i stanowiąc dodatkową wartość dla zainteresowanego zagadnieniem czytelnika.

Kilka tekstów zebranych w publikacji koncentruje się na specyficznych zagadnieniach z zakresu prawa pracy. A. Ludera-Luszer omawia zagadnienie autonomii woli stron umowy o pracę na zastępstwo pracownika. Brak jednolitości w doktrynie i orzecznictwie porusza-

ny jest w tekście M. Nowaka przy analizie rozwiązania stosunku pracy bez wypowiedzenia przez pracownika.

K. Stefański podejmuje temat odpowiedzialności wykroczeniowej za naruszenie przepisów o czasie pracy z punktu doktryny i orzecznictwa, a T. Wrocławska omawia wybrane instytucje prawa pracy w perspektywie znaczenia wyroku sądów karnych w postępowaniach w sprawach z zakresu prawa pracy.

Tekst M. Gersdorf analizuje wpływ niekonstytucyjności stanu wojennego na roszczenia ze stosunku pracy. Natomiast A. Drabek przedstawia omówienie zatrudnienia nielegalnego z perspektywy historycznych uregulowań prawnych oraz aktualnej regulacji. Z kolei T. Kuczyński porusza temat zatrudnienia pracowników zmilitaryzowanych, a E. Kulesza prezentuje zagadnienia związane z ochroną danych osobowych w związku z orzecznictwem w sprawach pracy.

Niezwykłe szerokie spektrum opracowanych zagadnień nadaje księdze jubileuszowej przekrojowy charakter. *Gros* opracowań charakteryzuje świeżość i aktualność podejmowanych kwestii. Liczne odniesienia do doktryny, judykatury i paradygmatów teoretycznych umocowują prezentowane twierdzenia, szcze-

gólnie w ramach licznych opracowań teoretyczno-prawnych. Podejmowane analizy charakteryzuje wielopłaszczyznowość, ujęcie perspektyw wszystkich stron dialogu społecznego, interpretacja idei kierujących ustawodawcą oraz próba przewidzenia konsekwencji aktualnych procesów.

Zaprezentowane dociekania aksjologiczne i odniesienia do społeczno-filozoficznych podstaw porządku prawnego poszerzają zakres prowadzonych rozważań. Część tekstów przybliżyła kategorie i koncepcje teoretyczne słabo jeszcze ugruntowane w nauce polskiej, stanowiąc dodatkową wartość publikacji. Książkę wzbogacają opracowania porównawcze, a dane statystyczne, którymi wspierali się autorzy, wzmocniają zarysowany obraz współczesnego rynku pracy. Uwagi o charakterze prognostycznym i ocennym przedstawione przez część autorów wzbogaciły pracę w jej warstwie krytycznej.

Publikacja będzie cenna zarówno dla czytelników poszukujących rzetelnej i aktualnej analizy różnorodnych zagadnień prawa pracy, dla chcących znaleźć punkt wyjścia do dalszego pogłębiania wiedzy o określonym problemie, jak i dla poszukujących inspiracji i pragnących umiejscowić rozważania na temat prawa pracy

Labour Law. Reflections and Searches. The Book of Jubilee Professor Jerzy Wratny

Reviewed by MAGDALENA DOBRZYŃSKA

SUMMARY: *Review presents and discusses the texts contained in the publication on the occasion of the 70th anniversary of Professor Jerzy Wratny.*

KEY WORDS: *Jerzy Wratny, labour law, the book of jubilee*